

JALGRATTURI JA PISIMOPEEDIJUHI ETTEVALMISTAMISE ÕPPEKAVA

1. EESMÄRK JA NÕUDED

1.1. Jalgratturi ettevalmistamise õppekava on koostatud 10-15-aastaste jalgratturite ja 14-15-aastaste pisimopeedijuhtide õpetajatele juhendumiseks jalgratturi juhiluba taotlevate laste liiklusõpetuse läbiviimisel.

1.2. Õppekavas on toodud õppeained ja nende mahud, vajalikud õppevahendid ning meetodika 10-15-aastase jalgratturi ja 14-15-aastase pisimopeedijuhi ettevalmistamiseks. Pärast õppe läbimist peab õpilane teadma liiklusreegleid, oskama hinnata sõiduki tehnilist seisukorda ja selle valmisolekut teeliikluseks, oskama jälgida liiklust ja tegema õigeid otsuseid, oskama valitseda sõidukit, ette näha ja ennetada ohte ning tegutseda riske vältides.

1.3. Olenevalt sellest, kas lapsi õpetatakse liiklema jalgratturina või pisimopeedijuhina, tuleb õpetamisel välja tuua vastava sõidukiliigiga liiklemise erisused.

1.4. Õppekava lähtub juhi teadmiste, oskuste ja käitumise kohta toodud nõuetes „Liiklusseadusest“ ja käesolevast määrusest.

2. ÕPETAMISE JA HINDAMISE KRITEERIUMID

2.1. Jalgratturi või pisimopeedijuhi koolitust läbi viiv õpetaja koostab õppekava alusel kursuse tööplaani.

2.2. Jalgratturi või pisimopeedijuhi ettevalmistamisel peab arvestama, et koolitatakse last, kes hakkab teeliikluses sõidukijuhina osalema vähekaitsitud liiklejana. Tema omandatud teadmised ja sõiduvilumus peavad tagama ohutuse nii talle endale kui ka teistele liiklejatele.

2.3. Õpilane peab koolituse käigus saama sellised teadmised, oskused, vilumuse ja oma võimete hindamise oskuse, et ta on võimeline iseseisvalt, ohutult ja teisi liiklejaid arvestavalt liiklema.

2.4. Koolitamisel määrab õpilase edukuse ja edasijõudmise põhimõtte, et enne iga järgmist õppeetappi tuleb kontrollida tema eelnevalt omandatud teadmisi ja oskusi. Vajaduse korral tuleb anda lisakoolitust.

2.5. Teoreetiliste teadmiste kontrollimisel tuleb tähelepanu pöörata õpilase arusaamisele ohtlike liiklusolukordade tekkemehhanismist ja liiklusreeglite tundmisele. Rõhku tuleb asetada liikluskeskkonna ja nende liiklusolude heale tundmisele, kus laps sagedamini jalgratturina või pisimopeedi juhina liigub.

2.6. Jalgratta või pisimopeedi ehituse tundmise hindamisel on põhiline õpilase oskus määrata sõiduki tehnoseisundi vastavust liiklusohutusnõuetele ning oskus võimaluse korral viga kõrvaldada.

2.7. Sõiduuskuse hindamisel, eriti enne sõidu alustamist liikluses, peab õpetaja veenduma õpilase võimes sõidukit laitmatult juhtida.

2.8. Sõiduõpe liikluses toimub õpetaja saatel ja vastutusel.

3. ÕPPEKAVA STRUKTUUR, ÕPPE KESTUS JA KORRALDUS

3.1. Teoriaõpe ja sõiduõpe toimuvad meetoodiliselt õiges järjestuses, kursusena või üksikkorras ning peavad hõlmama järgmisi teoriaõppe ja sõiduõppe teemasid, mahuga vähemalt:

Jrk nr.	Teoriaõpe	Tundide arv	Sõiduõpe	Sõidukordade arv
1.	Sissejuhatus, liiklusreeglid, märguanded, liikluskorraldusvahendid ja käitumine liikluses	7		
2.	Sõiduki ehitus, hooldus ja nõuded varustusele	1		
3.	Liiklusohutus, liikluspühholoogia ja liiklusohutust mõjutavad lisategurid	4		
4.			Sõiduki käsitlemine ja sõit õppeplatsil	3
5.			Sõit liikluses või imiteeritud liiklusega platsil	6
6.			Sõit erioludes *	1
7.	Teoriaeksam	1		
8.			Sõidueksam platsil	1
9.			Sõidueksam liikluses või imiteeritud liiklusega platsil	1
	Teoriaõpet koos eksamiga kokku (auditoorset tundi)	13	Sõiduõpet koos eksamiga kokku (korda)	12

*) Praktilise sõiduõppe erioludes võib vastavate tingimuste puudumisel asendada teoreetilise õppega vajalik mahus.

3.2. Teoriaõppe tunni kestus on 45 minutit, sõiduõppekorra kestus on 25 minutit. Igale sõidukorrale järgnev puhkepaus on vähemalt 5 minutit.

3.3 Sõiduõpe seisneb õpilase vahetus ja aktiivses osalemises sõidukijuhina ja sõiduki tehnilise seisukorra hindajana vastavalt õppekava teemadele ja õppekavas toodud sõidukordade minimaalsele mahule.

3.4. Sõltuvalt õppe korraldusest, õpetamise meetodikast ja tingimustest ning õpilase suutlikkusest ja ettevalmistusest võib vajaduse korral kaks sõidukorda ühendada üheks sõidutunniks kestusega 45-50 minutit. Sel juhul peab sõidutundide vaheline puhkepaus olema vähemalt 10 minutit.

3.5. Sõltuvalt õppe korraldusest, õpetamise meetodikast ja tingimustest võib vajaduse korral muuta teemade käsitlemise järjestust.

3.6. Enne järgmise teema juurde minekut võib õpilaste teadmisi ja arusaamist käsitletud teemast hinnata vahekontrolliga. Pärast vahekontrolli täpsustatakse vajaliku lisakoolituse teemad ja mahud.

3.7. Minimaalselt ette nähtud teooriaõppe tundide ja sõidukordade piiratud arvust tingituna peab käesolevast õppekavast juhindudes suuremat rõhku panema liiklusohutust enam mõjutavate teemade ja tegurite käsitlemisele.

3.8. Koolitus peab kestma mitte vähem kui 1 kuu. Programm tuleb koolituskursuse läbiviimise ajavahemikule ära jaotada ühtlaselt ja õpilasele jõukohaselt.

3.9. Koolitusel õpitu kinnistamiseks ja materjali kordamiseks võib õpilasele ette näha iseseisva töö. Õpilane teeb iseseisva töö õpetaja soovitudest lähtudes ja neile tuginedes. Iseseisva töö tulemusi kontrollib õpetaja.

3.10. Koolituse käigus iga õpilasega individuaalse tegelemise võimaluse ja õpetuse efektiivsuse tagamiseks on õppegrupi soovituslik suurus kuni 20 õpilast. Auditoorne õpe võib toimuda korraga kogu õppegrupile, praktilise õppe läbiviimiseks on õppegrupp otstarbekas jagada 5-liikmelisteks rühmadeks.

3.11. Soovitav on lapsevanema või hooldaja osavõtt vähemalt ühest õppepäevast.

4. ÜKSIKKORRAS EKSAMIKS VALMISTUMINE

4.1. Eksamiks valmistumine võib toimuda ka üksikkorras, iseseisvalt õppides. Sel juhul on soovitav, et enne eksamit eksamineerija tutvustab juhiloa taotlejale eksamil kontrollitavate teadmiste ja oskuste valdkondi ja mahtu, et laps saaks hinnata oma teadmisi, oskusi ja valmisolekut eksamiks.

5. ÕPPEAINETE ÕPPEKAVA: TEOORIAÕPE

5.1. Sissejuhatus ainesse, liiklusreeglid ja käitumine liikluses.

Liiklusreeglite õpe peab andma õpilasele:

- 1) liikluseeskirja tundmise ning lugupidava hoiaku kaasliiklejate suhtes;
- 2) oskuse hinnata liiklusolukorda;
- 3) riskiteadlikkuse;
- 4) objektiivse enesehinnanguvõime.

Vajalikud õppematerjalid ja -vahendid on „Liiklusseadus“ ja teised liiklusalased õigusaktid, liiklusmärgid, ristmike, ringliikluse ja teelõikude joonised, reguleerija ja fooride maketid, liiklustestid ja -ülesanded, liiklusalane õppekirjandus ja õppemetoodiline abimaterjal, liiklusõnnetuste statistilised kogumikud. Jooniseid ja makette võivad asendada slaidid, lüümikud, videofilmid või muud audiovisuaalsed materjalid.

Sissejuhatuses tutvustatakse õpilastele:

- 1) jalgratta või mopeedi arengut ja täiustumist läbi aegade;
- 2) liikluse põhialuseid;
- 3) jalgratturitega ning vajadusel ka mopeedijuhtidega toimunud liiklusõnnetuste põhjusi, lähtudes statistikast.

5.1.1. Mõisted

5.1.1.1. Pärast koolitust peab õpilane teadma järgmiste, vahetult sõiduki liikumisega seotud mõistete tähendust:

- 1) anda teed;
- 2) eesõigus;
- 3) peatumine ja parkimine;
- 4) möödasõit ja möödumine;
- 5) pööre;
- 6) ümberpõige;
- 7) liiklusõnnetus.

5.1.1.2. Pärast koolitust peab õpilane teadma ka järgmiste mõistete, mis ei ole vahetult seotud sõiduki liikumisega, tähendust:

- 1) sõiduk, mootorsõiduk, auto, mootorratas, haagis, autorong, ühissõiduk, jalgratas, pisimopeed, mopeed;
- 2) liikleja, juht, sõitja, jalakäija;
- 3) liikluskorraldusvahend;
- 4) tee, sõidutee, peatee, sõidurada, eraldusriba, kõnnitee, jalgte, jalgrattatee, jalgratta- ja jalgte, jalgrattarada, teepeenar, ülekäigurada, ülekäigukoht, õueala;
- 5) asula;
- 6) halb ja piiratud nähtavus, pimed aeg.

Mõisteid võib käsitleda asjaomaste teemade juures.

5.1.2. Liikluskorraldus

5.1.2.1. Isikud, kes kontrollivad ja korraldavad liiklust

Pärast koolitust peab õpilane teadma, kellel on pädevus kontrollida jalgrattureid või pisimopeedijuhte, korraldada liiklust ning jalgratturi või pisimopeedijuhi kohustusi ja õigusi kontrollimisel.

5.1.2.2. Reguleerija märguanded

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada pildi abil reguleerija märguandeid, nende tähendusi ja lubatud liikumissuundi.

5.1.2.3. Foorid

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada fooritulede tähendusi ja lubatud liikumissuundi.

5.1.2.4. Liiklusmärgid ja teemärgised

Pärast koolitust peab õpilane tundma ja oskama:

- 1) selgitada jalgratturile või pisimopeedijuhile vajalike liiklusmärkide ja lisateetahvlite tähendusi;
- 2) näidata piltidel jalgratturile või pisimopeedijuhile vajalike liiklusmärkide mõjupiirkondi;

3) selgitada piltidelt jalgratturile või pisimopeedijuhile vajalike teekatemärgiste ja püstmärgiste tähendust.

5.1.3. Juhi märguanded

5.1.3.1. Suunamärguanded

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada, kuidas anda hoiatusmärguannet käega enne sõidu alustamist, pööret, ümberreastumist või ettekavatsetud peatumist;
- 2) selgitada ohte, mis võivad tekkida väära suunamärguande korral;
- 3) põhjendada, miks hoiatusmärguanne ei anna juhile eesõigust.

5.1.3.2. Helisignaali

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, millal tuleb anda helisignaali.

5.1.4. Jalgratturi või pisimopeedijuhi paiknemine teel

5.1.4.1. Paiknemine sõiduteel, sõidurajal, jalgrattateel, jalgratta- ja jalgteel. Sõiduraja valik, pöörded

Pärast koolitust peab õpilane oskama joonise abil kirjeldada:

- 1) paiknemist sõidul asulas ja asulavälisel teel;
- 2) jalgrattatee ning jalgratta- ja jalgteel kasutamist ning paiknemist sellel;
- 2) ristmikku ületava jalgratturi või pisimopeedijuhi paiknemist enne ristmikku, ristmikul ja pärast ristmikku;
- 3) paiknemist enne ja pärast vasak- või tagasipööret;
- 4) otse sõitva jalgratturi või pisimopeedijuhi paiknemist;
- 5) paiknemist enne ja pärast parempööret;
- 6) millised sõidurajad on eraldatud ühissõidukitele;
- 7) trammiteel sõitmise korda;
- 8) sõitmist sõidukireas ja sõidurajal, arvestades sõidukite laiust ja vajalikku külgvahet;
- 9) sõitmist jalgrattarajal.

Pärast koolitust peab õpilane teadma, miks vasak- ja tagasipööre on ohtlikud manöövrid ning oskama liiklussituatsioonist lähtuvalt vastu võtta otsust vasakpöörde või tagasipöörde sooritamise asemel ületada ristmik jalgratast või pisimopeedi käekõrval lükates jalakäijana.

5.1.4.2. Pikivahe eessõitva sõidukiga

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohutu pikivahe vajadust eri liiklusoludes;
- 2) millest sõltub ohutu pikivahe.

5.1.5. Teeandmise kohustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada:

- 1) kuidas peab käituma jalgrattur või pisimopeedijuht, kellel on teeandmiskohustus;

- 2) joonise abil jalgratturi või pisimopeedijuhi käitumist seal, kus puuduvad liikluskorraldusvahendid (kehtib parema käe reegel);
- 3) joonise abil jalgratturi või pisimopeedijuhi käitumist, kui alustatakse liikumist sõidutee äärelt või teepeenralt;
- 4) joonise abil jalgratturi või pisimopeedijuhi käitumist pöördel ristmikult välja sõites;
- 5) joonise abil jalgratturi või pisimopeedijuhi käitumist ja seda, millega ta peab arvestama, kui ühissõiduk väljub tähistatud peatusest;
- 6) joonise abil jalgratturi või pisimopeedijuhi käitumist väljasõidul peateele.

5.1.6. Möödumine, möödasõit, vastusõitvad ja mööduvad sõidukid

5.1.6.1. Käitumine möödumisel ja möödasõidul

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) möödasõidu ja möödumise erinevust;
- 2) miks möödasõidu manööver ning vastassuunavööndisse sattumine on ohtlik;
- 3) ohutuks möödumiseks vajalikke tingimusi;
- 4) ohte möödumise üksikutel etappidel;
- 5) näidete varal möödumistee pikkuse muutumist sõidukite mitmesuguse kiiruse ja pikkuse korral;
- 6) miks on möödumine (möödasõit) mõnedes kohtades ja olukordades ohtlik või keelatud.

5.1.6.2. Möödumise (möödasõidu) keeld

Pärast koolitust peab õpilane oskama põhjendada ja teadma kohti ja olukordi, kus ja millal mööduda ja mööda sõita ei tohi või see on ohtlik:

- 1) piiratud nähtavusega teelõik;
- 2) kui tagasõitja on alustanud möödumist või möödasõitu;
- 3) kui eessõitja juht annab vasaksuunamärku;
- 4) vastutuleva sõiduki korral, kui tegu on riskiga;
- 5) reguleerimata ülekäigurada;
- 6) raudteeülesõidukoht ja selle vahetu lähedus;
- 7) ristmik ja ristmiku vahetu lähedus sellele suubuval teel;
- 8) möödumine sõidukitest paremalt poolt.

5.1.6.3. Möödumine ja möödasõit eri liiki sõidukitest ja jalakäijatest

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohte, mis tekivad pikkadest ja laiadest sõidukitest möödumisel;
- 2) kuidas mööduda ja mööda sõita teetöomasinatest;
- 3) ohte, mis tekivad möödumisel kahe rattalistest sõidukitest;
- 4) sõiduteel liikuvate jalakäijatega seotud ohte;
- 5) kuidas ohutult mööduda eesliikuvast ja vastuliikuvast jalakäijast.

5.1.6.4. Käitumine vastusõitva ja jalgratturist või pisimopeedijuhist mööduva sõiduki korral

Pärast koolitust peab õpilane oskama joonise abil kirjeldada, kuidas sellises olukorras erinevates tingimustes käituda.

5.1.7. Sõidukiirus

5.1.7.1. Üldised nõuded sõidukiiruse valiku kohta

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) tuua näiteid liiklusohutus- ja keskkonnateguritest, millega jalgrattur või pisimopeedijuht peab arvestama ohutu sõidukiiruse valikul;
- 2) selgitada, miks peab allnimetatud tingimustes sõidukiirus olema väike:
 - tihedalt asustatud piirkonnas;
 - kui nähtavus on vähenenud (sõltuvalt päevaajast või ilmastikutingimustest);
 - järskudes kurvides;
 - tõusuharjal ja teistes piiratud nähtavusega kohtades;
 - pimestumise korral;
 - vastusõitvate sõidukite korral kitsal teel;
 - libedal teel;
 - lähenemisel ühissõiduki peatuskohale, kus on sõidukisse sisenejaid või väljujaid;
 - kui jalgrattur või pisimopeedijuht läheneb lastele, kes on teel või selle läheduses;
 - teetööde kohas;
 - õnnetuskohast möödumisel.

5.1.8. Peatumine ja parkimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada jalgratturile või pisimopeedijuhile vajalikke peatumise ja parkimise nõudeid ning selgitada:

- 1) kohti, kus peatumine on keelatud või ohtlik;
- 2) kus ja millisel viisil võib jalgratast või pisimopeedi peatada ja parkida, et see ei takistaks teisi liiklejaid;
- 3) meetmeid, mida tuleb rakendada jalgratta või pisimopeedi varguse ennetamiseks ja ärahoidmiseks.

5.1.9. Erilist tähelepanu nõudvad olukorrad

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohte, mis tekivad pööretel või ümberreastumisel;
- 2) silmside loomise vajadust teise liiklejaga oma kavatsuse selgitamiseks ja teise liikleja kavatsuse mõistmiseks;
- 3) võimalikke märguandeid, et teatada oma kavatsusest, ja teise liikleja kavatsuse mõistmisest.

5.1.10. Vähekaitstud liikleja

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, kes on vähekaitstud liiklejad ja miks peavad juhid olema nende suhtes eriti tähelepanelikud, samuti seda, kuidas vähekaitstud liiklejana ohutult liigelda.

5.1.10.1. Jalgratturi või pisimopeedijuhi erilised kohustused vähekaitstud liiklejate suhtes ja vähekaitstud liiklejana liigeldes

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) miks on jalakäijad, lapsed, vanurid, puuetega inimesed, jalgratturid ja pisimopeedijuhid teistest vähem kaitstud liiklejad;
- 2) miks on lastel probleeme ohutu käitumisega liikluses;
- 3) kuidas liikluskeskkond mitmel eri moel mõjutab laste ohutust;
- 4) joonise abil laste võimalikke tegevusi liikluses;
- 5) erilisi ohte sõidu alustamisel ja pööretel, kui läheduses on lapsi;
- 6) kuidas jalgrattur või pisimopeedijuht võiks ette näha ohuolukordi ülekäigurajal, jalgrattateel ning jalgratta- ja jalgteel;
- 7) milline on ohutu sõit ülekäiguraja ja ülekäigukoha ületamisel sõiduteel sõites;
- 8) milline on ohutu sõit mootorsõidukite liikluseks ettenähtud tee ületamisel mitmesuguse liiklustiheduse korral jalgrattateel või jalgratta- ja jalgteel sõites;
- 9) probleeme, mis halvendavad (vanurite ning nägemise, kuulmis-, liikumis- ja vaimupuuetega inimeste) liikumisvõimalusi;
- 10) milline on ohutu sõit möödumisel vähekaitstud liiklejatest;
- 11) milline on ohutu sõit möödumisel seisvatest mootorsõidukitest;
- 12) jalgratturi või pisimopeedijuhi kohustusi sõiduteel, jalgrattateel või jalgratta- ja jalgteel vastutulevate jalakäijatega kohtumisel;
- 13) jalgratturi või pisimopeedijuhi kohustusi jalgrattateel vastutulevate jalgratturite, pisimopeedijuhtide või mopeedijuhtidega kohtumisel.

5.1.11. Liiklus ristumisel raudtee või trammiteega

5.1.11.1. Ohutusseadmed, liiklusmärgid ja teemärgised

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) joonise abil näidata ja kirjeldada neid ohutusseadmeid ja liikluskorraldusvahendeid, mis võivad olla tee ja rööbastee ristumise kohal;
- 2) selgitada ohte, mis võivad tekkida, kui ohutusseadmed ei tööta või asjakohased liikluskorraldusvahendid puuduvad.

5.1.11.2. Rööbastee ületamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) kuidas jaotada tähelepanu, kui juht läheneb raudteele või trammiteele;
- 2) käitumist eri ristumiskohtade ületamisel ja joonise abil näidata kohti, kus tuleb seisma jääda lähenevale raudteesõidukile tee andmiseks, kui on olemas tõkkepuu ja siis, kui seda ei ole;
- 3) ohte vihmast, jääst, märgadest puulehtedest libeda rööbastee ületamisel.

5.1.12. Liiklus õuealal

Pärast koolitust peab õpilane oskama põhjendada:

- 1) õuealal kehtivaid juhi ja jalakäija kohustusi;
- 2) kehtestatud piiranguid ja nende vajalikkust.

5.2. Jalgratta või pisimopeedi ehitus ja hooldus

Koolitus peab andma õpilasele ülevaate jalgratta või pisimopeedi ehitusest, juhtimisseadiste asukohast ning otstarbest. Peatähelepanu tuleb pöörata teadmiste omandamisele nende seadmete ning sõlmede töö ja korrasoleku kohta, mis määravad sõiduki liiklusohutuse.

Vajalikud õppevahendid on õppejalgratas või pisimopeed, sõiduki tehase- või kasutusjuhend, teemakohased slaidid, lüümikud ja joonised ning õppekirjandus.

5.2.1. Sõiduki ehitus, kontrollimine ja hooldus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) joonise või pildi abil näidata sõiduki põhiosi, mis on olulised liiklusohutuse seisukohast;
- 2) selgitada riske, mis on seotud sõiduki lisavarustusega, näiteks katete, pakiraamide ja pakikottidega;
- 3) selgitada, miks on vajalik sõiduki regulaarne hooldus ja kuidas seda teostada.

5.2.1.1. Raam koos juurdekuuluvate osadega

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada riske, mis on seotud mõrade tekkimisega raamis, ja seda, kuidas saab neid leida;
- 2) selgitada riske, mis on seotud lõtvunud keermeliidetega.

5.2.1.2. Jõuülekanne

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada jõuülekanne osade hooldust
 - kett;
 - hammasrattad;
 - käiguvaheti.

5.2.1.3. Juhtimisseadised

Pärast koolitust peab õpilane oskama

- 1) joonise või pildi abil kirjeldada juhtimisseadiste vigu, millel on tähtsust liiklusohutuse seisukohast;
- 2) selgitada pidurite tööd;
- 3) selgitada pidurdusjõu rakendamist esi- ja tagaratta vahel.

5.2.1.4. Rattad koos rehvidega

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) joonise abil määrata kindlaks rehvi seisundit ja rehvi liiklusohutust mõjutavaid omadusi mitmesugustes tingimustes;

- 2) selgitada riske, mis tekivad, kui
 - õhurõhk rehvis on vale;
 - rehvid on valesti monteeritud või monteerimisel viga saanud;
 - rattalaagris on ülemäärane või ettenähtust väiksem lõtk;
 - kodarad on lõdvalt kinnitatud või kahjustatud;
 - rattapöiad on kahjustatud;
- 3) selgitada sõidustiili mõju rehvide kulumisele.

5.2.2. Jalgratta või pisimopeedi sõidutehnilised omadused

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kirjeldada jalgrattale või pisimopeedile mõjuvaid jõude ning kuidas loetletud tegurid mõjutavad sõidu- ja ohutusomadusi
 - kaalujaotus;
 - koorem;
 - tuul;
 - rehvid ja õhurõhk rehvis;
 - esi- ja tagapidurite rakendamisel tekkivad jõud;
 - kaassõitjad vastavate tingimuste olemasolul.

5.2.3. Jalgratta või pisimopeedi varustus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) oskama näidata joonisel sõiduki kõiki nõutavaid tulesid ja helkureid ja teadma nende kasutamise korda;
- 2) teadma millega lisaks valgustusseadmetele peab sõiduk olema varustatud;
- 3) tuua näiteid sellise lisavarustuse kohta, mis aitab muuta sõidukit nähtavamaks ja suurendab sõidu mugavust ja ohutust.

5.2.4. Jalgratturi või pisimopeedijuhi varustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama anda selgitusi jalgratturi või pisimopeedijuhi kaitse- ja märgatavust suurendava varustuse ja selle hoolduse kohta.

5.3. Liiklusohutus

Koolitus peab andma õpilasele:

- 1) ohutunnetuse riski vältimiseks;
- 2) oskuse ennetada ohuolukordade tekitamist ja hoiduda nendesse sattumisest;
- 3) oskuse ohuolukorrast võimalikult ohutult väljuda.

Vajalikud õppevahendid on liikluslane kirjandus, lüümikud, slaidid, videofilmid ja joonised.

5.3.1. Ohuolukorra ettenägemine

Pärast koolitust peab õpilane oskama ette näha ohuolukordi ja -tekitajaid:

- 1) juhte, kellel puudub tähelepanelik hoiak teiste liiklejate suhtes;

- 2) väheste kogemustega juhte;
- 3) alkoholi või narkootilise aine mõju all olevaid juhte;
- 4) vähekaitstud liiklejaid (lapsed, vanurid, jalakäijad, jalgratturid, pisimopeedijuhid);
- 5) liiklejaid, kelle liikumisvõime on mingil moel piiratud;
- 6) mõnede sõidukite juhtimise ja liikumise eripära;
- 7) ilma- ja teeolude muutlikkust ja eripära (kruus, lahtine killustik, löökaugud, äärekivid, kanalisatsioonikaevud);
- 8) valge ja pimedaja vaheldumist;
- 9) külgtuule mõju;
- 10) suure sõiduki möödumisel tekkivat õhulööki;
- 11) loomade ilmumist teele.

5.3.2. Ohuolukorra hindamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama joonise abil:

- 1) hinnata võimaliku ohu laadi;
- 2) kirjeldada ohutuid juhtimisvõtteid ohuolukordades;
- 3) kirjeldada võimalikult kergemate tagajärgedega kukkumist;
- 4) kirjeldada liiklejate võimalikke liikluseeskirja sätete tõlgendusi antud olukorras.

5.3.3. Liiklusõnnetused ja kahjustused

5.3.3.1. Õnnetuste põhjused

Pärast koolitust peab õpilane teadma liiklusõnnetuste põhjusi, mis võivad tekkida:

- 1) teelt väljasõitmisel oludele mittevastava sõidukiiruse tõttu;
- 2) kaldumisel vastassuunavööndisse;
- 3) valel paiknemisel või kõrvuti sõitmisel pärisuunalisel sõidurajal;
- 4) sõitmisel kahe-suunalise tee vasakpoolisel äärel;
- 5) manöövri sooritamisel, kui ei ole antud nõuetekohast suunamärguannet;
- 6) pöörde sooritamisel, kui ei arvestata õiget paiknemist;
- 7) vasak- või tagasipöörde sooritamisel, kui ei arvestata taganttulevat sõidukit;
- 8) vasak- või tagasipöörde sooritamisel, kui ei arvestata vastutulevat sõidukit;
- 9) kokkupõrkel vastutuleva sõidukiga, mis on vasakpöördel;
- 10) samaliigiliste teedega ristmiku ületamisel;
- 11) kõrvalteelt peateele sõitmisel;
- 12) foori keelava tulega ristmikule ja ülekäigurajale sõitmisel;
- 13) möödumisel ühest või mitmest sõidukist;
- 14) reguleerimata ülekäiguraja ületamisel;
- 15) reguleeritava ülekäiguraja ületamisel;

- 16) tee ületamisel ülekäiguraja või ülekäigukoha kaudu jalgrattaga sõites;
- 17) ristmikult välja sõites (nt otsasõit jalakäijale);
- 18) mootorsõidukite liikumiseks ettenähtud sõidutee ületamisel jalgrattateel või jalgratta- ja jalgteel sõites;
- 19) jalgratast kõnniteel juhtides;
- 20) möödumisel bussipeatuses seisvast sõidukist;
- 21) möödumisel trammipeatusest;
- 22) kaaslase sõidutamisel;
- 23) kui jalgrattur või pisimopeedijuht kasutab ümbritseva taustaga ühtesulavat riietust;
- 24) kui tee on halvasti valgustatud.

5.3.3.2. Õnnetuste ennetamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama tuua näiteid, kuidas jalgrattur või pisimopeedijuht peab tegutsema:

- 1) ajapuuduses;
- 2) teabevaeguses;
- 3) kui ta ei saa hinnata oma võimeid õigesti.

5.3.3.3. Liiklusõnnetus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) teadma hädaabi numbrit;
- 2) oskama õigesti käituda liiklusõnnetuse korral.

5.3.4. Ohutegurid maastikuratta juhtimisel.

Pärast koolitust peab õpilane teadma põhilisi ohte maastikurattaga sõitmisel.

5.4. Liikluspsühholoogia

Koolitus peab andma õpilasele:

- 1) lugupidava hoiaku teiste liiklejate suhtes, oskuse hinnata ja endas arendada liikluskultuuri (olukorra ettenägemise oskust, otsustus- ja vastutusvõimet);
- 2) teadmisi jalgratturile või pisimopeedijuhile vajalike võimete kohta;
- 3) oskuse täielikult rakendada oma võimeid ohuolukorra tekkimisel.

Vajalikud õppevahendid on õpperaamatud, liiklusülesanded, teemakohased slaidid, lüümikud ja joonised, audiovisuaalsed materjalid.

5.4.1. Inimese psühholoogilised omadused, mis mõjutavad liiklusohutust

Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1) reageerimise tähtsust ajapuuduses;
- 2) terviseseisundi halvenemisest tekkida võivaid mõjusid liikluskäitumisele;
- 3) reageerimisaja pikkust sõltuvalt juhi tervisest
– väsimusest;

– emotsionaalsusest ja teistest teguritest;

- 4) reageerimisajal läbitavat teepikkust (km/h ja m/s kohta);
- 5) ärrituse mõju silmale;
- 6) vaatevälja piiratust;
- 7) vaatevälja ahenemist sõidukiiruse suurenemisel;
- 8) nägemisteravuse erinevust vaatevälja eri osades;
- 9) kontrastsusmõju;
- 10) silma pimedusega kohanemise aega;
- 11) silma valgusega kohanemise aega;
- 12) vastuliikva sõiduki kauguse hindamisel tehtavaid vigu;
- 13) vastuliikva sõiduki kiiruse hindamisel tehtavaid vigu;
- 14) kuidas mingile esemele kinnistunud pilk mõjutab sõidujoont;
- 15) tähelepanu jaotuvust, ümberlülitust ja hajuvust;
- 16) helisuuna õige taju olulisust.

5.4.2. Erilised isikuomadused

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, miks järgmised käitumisviisid on ohtliku iseloomuga:

- 1) agressiivsus;
- 2) impulsiivsus;
- 3) positsiooni rõhutamine.

5.4.3. Sotsiaalsed tegurid

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada ohte, mis tekivad, kui:

- 1) liiklejad ei täida liiklusreegleid;
- 2) liiklejad tõlgendavad liiklusreegleid erinevalt;
- 3) liiklejad ei arvesta keskkonnaga.

5.4.4. Tegutsemisvõimet vähendavad tegurid

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) oskama selgitada väsimustunnuseid;
- 2) teadma väsimuse mõju liiklusohutusele;
- 3) teadma tagajärge, mis võivad tekkida liikluses, kui juhitakse alkoholi või narkootiliste ainete mõju all või on kasutatud teatud ravimeid;
- 4) teadma tähelepanu hajumist ja tasakaalu halvenemist sõidu ajal, kui kasutatakse mobiiltelefoni;
- 5) haigusseisundist tulenevaid juhtimisvõimekust pärssivaid tegureid.

5.5. Liiklusohutust mõjutavad lisategurid

Koolituse käigus selgitatakse õpilasele liiklusalaseid õigusakte, mis peavad määrama tema ohte ennetava hoiaku liikluses ning käitumise mitmesugustes olukordades. Samuti tutvustatakse õpilasele teekonnaalikut ning teede kaardi kasutamist.

Vajalikud õppevahendid on seadused, määrused, eeskirjad ja nende kommentaarid, teede kaart.

Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1) eritalituse sõiduki tunnuseid ja nende sõidukite erimärguannetest (sinise, punase, kollase vilkuriga) tulenevaid kohustusi teistele liiklejatele;
- 2) kuidas peab juht tegutsema liiklusõnnetuse korral;
- 3) vastutusele võtmise korda liiklusega seotud osas;
- 4) põhimõtteid, mille järgi valitakse ohutumat sõiduteekonda.

6. ÕPPEAINETE ÕPPEKAVA: SÕIDUÕPE

6.1. Jalgratta või pisimopeedi käsitlemine

Õpilasele peab tutvustama jalgratta või pisimopeedi ehitust ja õiget sõiduks ettevalmistust, pöörates erilist tähelepanu sõiduki tehnoseisundile osas, mis määrab selle liiklusohutuse.

Vajalikud õppevahendid on õppejalgratas või -pisimopeed, sõiduki tehase- või kasutusjuhend, jalgratturi varustus (sõiduriietus, kindad, jalatsid, kiiver, ohutusriietus).

6.1.1. Jalgratta või pisimopeedi ehitus ja hooldus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) lihtsa kontrollimise teel kindlaks teha sõiduki järgmiste osade vead ja kulumise
 - pidurid;
 - juhtimisseadmed;
 - rattad koos rehvidega;
 - valgustusseadmed ja helkurid;
 - porikaitsmed;
 - jõuülekandekett;
 - esikahvli ja tagaratta kinnitus;
 - amortisaatorid ja vedrud;
 - reguleerimisseadmed;
 - kinnituskohad;
- 2) reguleerida pidureid ja ketti.

6.1.2. Jalgratta või pisimopeedi ohutuse kontroll

Pärast koolitust peab õpilane lähtudes etteantud tingimustest, mis puudutavad ilma- ja teeolusid ning sõiduteekonda, oskama kontrollida kindla süsteemi järgi järgmisi seadmeid:

- 1) pidurid;
- 2) rattad koos rehvidega;
- 3) jõuülekanne;

- 4) valgustusseadmed ja helkurid;
- 5) helisignaali;
- 6) parkimistugi, kui sõiduk on sellega varustatud;
- 7) vedrustus, sh amortisaatorid, kui sõiduk on nendega varustatud.

Õpilane peab oskama:

- 1) kontrollida, kas esi- ja tagaratas veerevad samas rööpas;
- 2) otsustada, kas on vaja puhastada tulesid, helkureid;
- 3) otsustada, kas on vaja seadistada reguleerimisseadmeid.

6.1.3. Veos

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida veose asendit ja kinnitada seda nii, et see vastaks esitatud nõuetele ning
 - see poleks ohtlik;
 - see ei takistaks manööverdämist;
 - see ei piiraks nähtavust.

6.1.4. Jalgratturi või pisimopeedijuhi varustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama kasutada ja hooldada jalgratturi või pisimopeedijuhi varustust.

6.2. Sõiduõpe õppeplatsil

Õpilasele peab tutvustama jalgratta või pisimopeedi juhtimisseadmeid ning õpetama nende täpset ja koordineeritud kasutamist sõiduki juhtimisel. Õpilasele tuleb õpetada sujuvat liikumise alustämist ja peatumist ning õigeid juhtimisvõtteid manööverdämisel. Sõiduki tasakaalus hoidmine ning ekstreemne pidurdämine peab olema harjutatud tasemeni, mis lubaks ohutult teha sõiduõpet teel.

Õpetaja peab õppesõidul nõudma standardile EVS-EN 1078 vastava kaitsekiivri kasutamist.

6.2.1. Sõiduasend ja juhtimisseadised

6.2.1.1. Sõiduasend

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ära kasutada olemasolevaid reguleerimisvõimalusi (sadula ja juhtraua kõrgus) õige sõiduasendi saavutamiseks;
- 2) võtta õiget sõiduasendit liikumisrežiimi arvestades.

6.2.1.2. Juhtimisseadmed

Pärast koolitust peab õpilane oskama kasutada kõiki juhtimisseadmeid.

6.2.1.3. Taha vaatämine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) reguleerida tahavaatepeeglite olemasolul, sõiduasendit muutmata, neid nii, et saavutataks õige nähtavusväli;
- 2) ohutult sõitu jätkates jälgida pead pöörates tagant lähenevaid sõidukeid ja muud liiklust.

6.2.2. Liikumise alustamine ja peatumine

9.2.2.1. Liikumise alustamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama alustada liikumist tasakaalu kaotamata.

6.2.2.2. Peatumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) tasakaalu säilitades sujuvalt piduri abil peatuda, tehes seda ennast ja teisi ohustamata;
- 2) jalgratast või pisimopeedi asetada toele või toetada seda vastu seina, posti või muud tuge nii, et see stabiilselt püsiks ning ümber ei kukuks ning samas ei segaks teisi liiklejaid.

6.2.3. Juhtimine ja manööverdamine

6.2.3.1. Juhtimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama hoida õigesti juhtrauda ja kohandada juhtimisliigutusi vastavalt tasakaaluvõimele ja kiirusele otsesõidul.

6.2.3.2. Lähenemine takistusele

Pärast koolitust peab õpilane oskama sõita risti teel asuva prussi juurde ja peatuda.

6.2.3.3. Pöörded ja peatumine

Õpilasel peab kujunema harjumuseks vaadata enne sõidu alustamist selja taha veendumaks, et ei segata teisi liiklejaid ja anda suunamärguanne, ning enne peatumist tuleb selle kohta anda samuti käega märku.

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sooritada pöörded väikesel kiirusel ja peatuda etteantud kohas;
- 2) sõita slaalomit, hoides tasakaalu nii roolimise kui ka jalgratta või pisimopeedi kallutamiseega;
- 3) valida keha asendit sõites ringil mitmesuguse kiiruse ja kaldega.

6.2.3.4. Manööverdamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama sõita:

- 1) slaalomit ja kaheksat;
- 2) läbi kitsa värava.

6.2.4. Sõitmine kallakul

6.2.4.1. Liikumise alustamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama sõitu alustada nii tõusul kui ka langusel.

6.2.4.2. Peatumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) seisma jääda nii järsul tõusul kui ka langusel;
- 2) tasakaalus püsides hoida jalgratast või pisimopeedi paigal nii tõusul kui ka langusel.

6.2.5. Käiguvahetus

Kõrgema ja madalama käigu lülitamine.

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) vahetada käike üles ja alla;
- 2) valida sobivat käiku vastavalt kiirusele;
- 3) väikesel kiirusel lülitada kõrgemalt käigult sisse esimest käiku.

6.2.6. Pidurdamine

Sujuv ja tugev pidurdamine.

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) pidurdada sujuvalt mitmesugustel teekatetel suurelt kiiruselt seismajäämiseni varem määratud kohas, kasutades õiget pidurdustehnikat;
- 2) pidurdada mitmesugustel teekatetel õiget pidurdustehnikat kasutades suurelt kiiruselt seismajäämiseni nii, et pidurdusteed oleks võimalikult lühike.

6.2.7. Motoorika

Pärast koolitust peab õpilane oskama mitmesugustes tingimustes ja olukordades sõiduki üle kontrolli säilitades:

- 1) lugeda mõõdikute, kui neid on, näitusid, ilma et see juhiks tähelepanu kõrvale või kallutaks sõidukit kursilt;
- 2) takistusest ümber pöigata tasakaalu kaotamata;
- 3) koordineerida tähelepanu ja märguandeid, ilma et sõiduk kalduks kursilt.

6.3. Sõit liikluses (õuealal, vähese liiklusega või asulavälisel teel) või imiteeritud liiklusega platsil

Jalgratta või pisimopeedi juhtimisvõtteid valdavale õpilasele tuleb õpetada ohutut ja sujuvat lülitumist liiklusesse ning teisi liiklejaid arvestavat käitumist mitmesugustes liiklusolukordades. Õppesõidu läbiviimisel tuleb tagada ohutud liiklustingimused. Praktiline õpe tuleb läbi viia eelkõige sellistes liiklustingimustes, milles laps kodu- või kooliümbruses liigeldes igapäevaselt viibib. Liiklemist keskkonnas, mida õpetuse läbiviimise kohast või olulise vajaduse puudumisest tingituna pole võimalik või otstarbekas lülitada praktilise sõiduõppe programmi, tuleb käsitleda teoreetiliselt.

Õpetaja peab õppesõidul nõudma standardile EVS-EN 1078 vastava kaitsekiivri ja standardile EVS-EN 1150 või EVS-EN 471 vastava, sobivas suuruses ohutusvesti kandmist.

Liikluses läbiviidaval õppesõidul:

- 1) peab õpetaja tagama mille või kelle? õpilase igakülgse ohutuse;
- 2) õpetaja jälgib ja vajadusel saadab õpilast jalgsi, jalgrattal või muul sõidukil;
- 3) kasutatakse juhiste andmiseks vajadusel sidevahendeid.

6.3.1. Sõidu alustamine teeservast

Pärast koolitust peab õpilane oskama alustada sõitu teeservast muud liiklust jälgides.

6.3.2. Paiknemine teel ja sõidureas

6.3.2.1. Paiknemine teel

Pärast koolitust peab õpilane oskama valida sobivat asendit teel:

- 1) paigutades jalgratta või pisimopeedi sellesse sõiduritta, mis on sellele sõidukile ette nähtud,
- 2) valida õiget asendit, arvestades teed, liiklust ja nähtavust,
- 3) kasutada ohutult ja teisi liiklejaid arvestavalt jalgrattateed ja jalgratta- ja jalgteed,
- 4) kasutada teepeenart, et mitte segada muud liiklust,
- 5) kasutada sobivat kurvitehnikat.

6.3.2.2. Sõidurida

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sõita kindlas sõidureas,
- 2) valida sobivat asendit märgistatud sõidurajal,
- 3) valida sõidurida juhiste, sõidusihi või muude asjaolude põhjal.

6.3.3. Kiirus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida kiirust, arvestades
 - liikluskorraldusvahendeid,
 - teekatte iseloomu ja seisundit,
 - poriga pritsimise ohtu,
 - ilma- ja nähtavustingimusi,
 - jalgratta või pisimopeedi seisundit ja koormatust,
 - isiklike sõiduvõimeid,
 - mitmesuguseid keskkonna mõjusid,
 - muid liiklustingimusi,
- 2) valida kiirust nii, et oleks võimalik peatuda sõidutee nähtava osa ulatuses ja iga ettenähtava takistuse ees.

6.3.4. Vastutulevad sõidukid

6.3.4.1. Kiirus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) oskama valida sobivat kiirust vastutulevate sõidukite korral,
- 2) kohandada kiirust olukorraga nii, et vastutulevate sõidukitega kohtutaks sobivas kohas.

6.3.4.2. Paiknemine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida sobivat kohta teel vastutulevate sõidukite korral,
- 2) jätta teistele liiklejatele piisavalt ruumi.

6.3.5. Sõitmine ja sõidurea vahetus

6.3.5.1. Sõitmine teiste sõidukite ees

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) määrata pikivahet tagasõitjaga ning tagasõitja kiirust ja kavatsusi,
- 2) ohutult käituda sõidukite möödumisel temast,
- 3) võimaldada teistele liiklejatele ohutut möödasõitu.

6.3.5.2. Sõitmine teiste sõidukite järel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hoida ohutut pikivahet eessõitjaga, arvestades
 - ilmatingimusi ja teeolusid,
 - eessõitva sõiduki mõju nähtavusele,
 - kiirust,
 - möödasõitvaid sõidukeid,
- 2) tähele panna eessõitva sõiduki juhi kavatsusi;
- 3) hoida sellist pikivahet, et väheneks pidurdamise ja kiirendamise vajadus.

6.3.5.3. Sõitmine teiste sõidukite kõrval

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kavandada oma sõidujoont nii, et kitsastel sõiduradadel vältida sõitu kahes reas,
- 2) kohandada oma sõitu suurte ja laiade sõidukite pööramisruumi vajadusega.

6.3.5.4. Sõidurea vahetus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ohutult ümber reastuda,
- 2) panna tähele teiste sõidukjuhtide kavatsusi ja vajaduse korral kergendada nende ümberreastumist,
- 3) vahetada sõidurada pidevjoont ületamata.

Pärast koolitust peab õpilane teadma, miks sõidurea vahetamine on ohtlik manööver.

6.3.6. Ristmik

6.3.6.1. Enne ristmikku

Pärast koolitust peab õpilane oskama kohandada oma sõitu olukorraga ja sealjuures:

- 1) valida sobiv koht teel, arvestades seda, kuhu kavatsetakse sõita pärast ristmiku ületamist,
- 2) uurida kogu nähtavuspiirkonda ja olla valmis tegutsema,
- 3) vähendada kiirust ja vajadusel seisma jääda,
- 4) panna tähele tagapool toimuvat,
- 5) jääda seisma, kui fooris on punane tuli või kui liiklusmärk nõuab peatumist,
- 6) jälgida reguleerija märguandeid,
- 7) sõita pidevalt, ilma viivitusteta, kui liiklus seda lubab,
- 8) olla valmis reageerima teiste liiklejate võimalikele vigadele.

6.3.6.2. Otsesõit ristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul ja sõita ristmikult otse edasi, seejuures:

- 1) uurida olukorda ristmikul ja pärast ristmikku,
- 2) vähendada kiirust ja vajadusel seisma jääda,
- 3) panna tähele tagapool toimuvat,
- 4) jääda seisma, kui fooris on punane tull või kui liiklusmärk nõuab peatumist,
- 5) jälgida reguleerija märguandeid,
- 6) sõita pidevalt ilma viivitusteta, kui liiklus seda lubab,
- 7) olla valmis reageerima teiste liiklejate võimalikele vigadele,
- 8) näidata selgelt oma teeandmiskohustusest kinnipidamise kavatsust,
- 9) mitte takistada teisi ristmikul.

6.3.6.3. Parempööre ristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama rakendada neid teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul, ning pöörata ristmikult paremale, seejuures:

- 1) anda varakult märku,
- 2) suunata jalgratast või pisimopeedi võimalikult parema teeserva lähedale,
- 3) uurida nähtavuspiirkonda ja pöörata erilist tähelepanu vasakul pool toimuvale,
- 4) näidata selgelt oma teeandmiskohustusest kinnipidamise kavatsust,
- 5) panna tähele teiste liiklejate kavatsusi, millest juhinduda oma tegevuses,
- 6) valida kiirust vastavalt sellele, kui järsk on pööre,
- 7) kasutada teepeenart, et suurendada muu liikluse sujuvust,
- 8) lasta läbi jalakäijaid, kes ületavad teed.

6.3.6.4. Vasakpööre ristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul,
- 2) pöörata ristmikul vasakule, seejuures
 - anda varakult märku,
 - suunata jalgratast või pisimopeedi vasakusse sõiduritta või tee keskjoone lähedale,
 - uurida nähtavust ja pöörata erilist tähelepanu vastutulevatele sõidukitele,
 - näidata selgelt oma teeandmiskohustusest kinnipidamise kavatsust,
 - panna tähele teiste liiklejate kavatsusi, millest juhinduda oma tegevuses,
 - valida kiirust vastavalt sellele, kui järsk on pööre,
 - mitte takistada teisi liiklejaid ristmikul,
 - valida sobivat kohta, arvestades seda, kuhu kavatsetakse sõita pärast ristimiku ületamist,

– lasta läbi jalakäijaid, kes ületavad teed,

3) valida alternatiivi vasakpöördele, rattalt või pisimopeedilt mahatulemisega ja tee ületamisega jalgsi, sõidukit käekõrval lükates, kui nähtavus ristmikul on piiratud või liiklustingimused on muul põhjusel rasked.

Pärast koolitust peab õpilane teadma, miks vasakpööre ristmikul on ohtlik manööver ning oskama liiklussituatsioonist lähtuvalt vastu võtta otsus vasakpöörde või tagasipöörde sooritamise asemel ristmiku ületamiseks sõidukit käekõrval lükates jalakäijana.

6.3.6.5. Sõitmine ringristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ringristmikul ja sõita ringliiklusega ristmikul, seejuures:

- 1) valida kohta, arvestades sõidusihiga pärast ringristmikku,
- 2) kasutada nähtavusvõimalusi orienteerumaks muus liikluses ja kohandumaks sellega,
- 3) näidata selgelt oma teeandmiskohustusest kinnipidamise kavatsust,
- 4) valida kiirust vastavalt liiklusele, teoludele ja kurviraadiusele,
- 5) panna tähele teiste liiklejate kavatsusi, millest juhinduda oma tegevuses.

Pärast koolitust peab õpilane teadma, missugused ohud kaasnevad sõiduga ringristmikul ning oskama valida sellele alternatiivi.

6.3.7. Sõit ühesuunalise liiklusega teel

6.3.7.1. Otsesõit

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul,
- 2) otsustada, kas liiklus on ühesuunaline,
- 3) sõita otse ühesuunalise liiklusega teel, seejuures
 - valida kohta, arvestades edasise sõidumarsruudiga,
 - pöörata erilist tähelepanu jalakäijatele ja seisvatele sõidukitele, eriti neist möödumisele.

6.3.7.2. Vasakpööre

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikel,
- 2) pöörata vasakule ja sealjuures suunata jalgratast nii sõidutee vasaku serva lähedale kui võimalik.

6.3.8. Ülekäigurada, ülekäigukoht, jalgrattatee ja jalgratta- ja jalgteed

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) rakendada neid eesõigus- ja tee andmise reegleid, mis kehtivad reguleeritud või reguleerimata ülekäigurajal, ülekäigukohal, jalgrattateel ja jalgratta- ja jalgteel sõites ning teadvustada ja vältida eesõiguse kasutamise kaasnevaid ohte,
- 2) kohandada sõidukiirust olukorraga nii, et välditaks ohtu või jalakäijate (jalgratturite) ehmatamist,

6.3.9. Tagasipööre

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida pööramiseks ohutut kohta, arvestades
 - nähtavust,
 - liiklust,
 - liikluseeskirja nõudeid,
- 2) pöörata, ilma et tekitataks ohtu või takistaks teisi liiklejaid.

Pärast koolitust peab õpilane teadma, miks tagasipööre on ohtlik manööver ning oskama liiklussituatsioonist lähtuvalt vastu võtta otsust tagasipöördete sooritamise asemel ületada tee sõidukit käekõrval lükates jalakäijana.

6.3.10. Peatumine ja parkimine

6.3.10.1. Peatumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida peatumiseks ohutut kohta, arvestades
 - nähtavust,
 - liiklust,
 - liiklusreeglite nõudeid,
- 2) peatuda, ilma et tekitataks ohtu või takistataks teisi liiklejaid.

6.3.10.2. Parkimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) otsida parkimiskohta, ilma et see juhiks tähelepanu muult liikluselt kõrvale,
- 2) parkida, ilma et tekitataks ohtu või takistataks teisi liiklejaid,
- 3) võtta kasutusele abinõusid selleks, et kõrvalised isikud ei saaks jalgratast või pisimopeedi kasutada.

6.3.11. Möödumine ja möödasõit

6.3.11.1. Enne möödumise või möödasõidu alustamist

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) liikuda eessõitva sõiduki suhtes nii, et säiliks parim nähtavus,
- 2) võimaluse korral vältida sattumist vastassuunavööndisse,
- 3) otsustada, kas on võimalik mööduda ohutult, arvestades
 - nähtavust,
 - ristmikke,
 - ilma ja teeolusid,
 - pimestusohtu,
 - vastutulevaid sõidukeid,
 - jalakäijaid ja teisi vähekaitstud liiklejaid,
 - eessõitvaid sõidukeid,

- tagasõitvaid sõidukeid,
 - liiklusreeglite nõudeid,
- 4) otsustada, millal anda märguannet.

6.3.11.2. Mõõdumise ajal

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) mööduda ohutult
 - kiirendades,
 - kiirust vähendades,
 - muutmata oluliselt kiirust,
- 2) katkestada möödumist, kui tingimused muutuvad,
- 3) lõpetada möödumine ohutult.

6.3.11.3. Mõödumine mitmest sõidukist

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) mööduda või sooritada möödasõitu mitmest järjestikku sõitvast sõidukist,
- 2) panna tähele eessõitvate sõidukite juhtide kavatsusi ja olla valmis selleks, et keegi neist kavatseb ise hakata mööda sõitma.

6.3.11.4. Mõödumine paremalt poolt

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) otsustada, kas on lubatud ja saab mööduda paremalt poolt, arvestades
 - nähtavust,
 - ruumi paremal pool,
 - vähekaitstud liiklejaid,
 - liiklusreeglite nõudeid,
 - kiirust;
- 2) valida kiirust nii, et jalgratast oleks võimalik ohutult peatada, kui ette ilmub mõni varju jäänud liikleja.

6.3.12. Maantee

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sõita maanteele kõrvalteelt, seejuures
 - uurida olukorda, et orienteeruda muus liikluses ja kohaneda sellega,
 - anda märku maanteel liiklejatele,
- 2) sõita maanteel, seejuures
 - paikneda õigesti teel otsesõidul ja pööret sooritades,
 - uurida nähtavust, arvestades liikluse kiirust,
 - kiiresti reageerida tagasõitvate sõidukite juhtide kavatsustele,

- pöörata erilist tähelepanu neile, kes sõidavad maanteele ja veenduda liiklussituatsiooni ohutuses,
- valida sobiv ja ohutu kiirus,
- 3) lahkudes maanteelt
 - anda varakult suunamärguannet,
 - jälgida eest ja tagant tulevaid liiklejaid,
 - veenduda, et manööver on ohutu,
 - sõita aeglustusrajale selle olemasolul,
 - vähendada kiirust õigel ajal ja sujuvalt.

6.3.13. Raudtee ja trammitee

6.3.13.1. Raudtee

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hinnata olukorda ülesõidukohas,
- 2) valida selline kiirus, et jalgratast või pisimopeedi oleks võimalik peatada ohutus kauguses tõkkepuust, rööbastest või foori (liiklusmärgi) stoppjoonest,
- 3) rakendada reegleid, mis kehtivad ristumisel raudteega ja puudutavad
 - peatumist,
 - möödasõitu ja möödumist,
- 4) arvestada rööbastee libedusest tulenevaid ohte.

6.3.13.2. Trammitee

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hinnata olukorda trammiteega ristumise kohas,
- 2) valida selline kiirus, et jalgratast või pisimopeedi oleks võimalik peatada ohutus kauguses rööbastest või foori (liiklusmärgi) stoppjoonest,
- 3) lasta läbi pealeminevaid või väljuvaid sõitjad, kui tramm peatub ooteplatvormita peatuses,
- 4) rakendada reegleid, mis kehtivad ristumisel trammiteega ja puudutavad
 - trammi läbilaskmist,
 - peatumist,
 - möödasõitu ja möödumist,
- 5) arvestada rööbastee libedusest tulenevaid ohte.

6.3.14. Teetööd

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) jälgida teetööde kohas kehtivaid juhiseid (märgid jms),
- 2) rakendada reegleid, mis kehtivad vastutulevate teeparandusmasinate puhul ja nendest möödumisel,
- 3) sõita oludega sobiva kiirusega, arvestades

- libeduse ja teekatte seisundist tulenevaid ohte,
- teetöölisi,
- teeparandusmasinaid,
- piiratud manööverdamisruumi,
- ootamatuid ohtusid.

6.3.15. Vähekaitstud liiklejad

6.3.15.1. Jalakäijad

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kõnnitee või teepeenra puudumisel jätta jalakäijatele liikumiseks piisavalt ruumi sõiduteel,
- 2) anda teed vöötrajale astuvale või sõidutee ületamist ootavale jalakäijale,
- 3) vältida jalakäija pritsimist.

6.3.15.2. Lapsed

Pärast koolitust peab õpilane oskama pöörata erilist tähelepanu lastele (nii neile, kes käivad jalgsi, kui ka neile, kes sõidavad jalgratta või pisimopeediga):

- 1) näidates selgelt oma kavatsusi suunamärguande ja sõidu aeglustamisega,
- 2) andes lastele aega tee ületamiseks,
- 3) jäädes seisma.

6.3.15.3. Vanurid ja puudega inimesed

Pärast koolitust peab õpilane oskama osutada erilist tähelepanu vanuritele ja puuetega jalakäijatele:

- 1) näidates selgelt oma kavatsusi suunamärguande, sõidu aeglustamisega või peatumisega,
- 2) andes neile aega tee ületamiseks,
- 3) andes teed nägemispuudega inimestele.

6.3.16. Eriolukorrad

6.3.16.1. Seisvad sõidukid

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kohandada kiirust olukorraga ja vajadusel seisma jääda
 - selleks, et võimaldada ühissõidukil asulas peatusest väljuda,
 - andes teed lastele, kes ületavad teed lasterühma tunnusmärki kandva bussi lähedal,
 - trammi juures, mis on peatunud selleks, et sõitjaid peale võtta või välja lasta,
- 2) hoida ohutut külgvahet seisvatest sõidukitest möödudes,
- 3) anda signaalkella ohu ennetamiseks või vältimiseks.

6.3.16.2. Alarmsõiduk

Pärast koolitust peab õpilane oskama anda vajaduse korral alarmsõidukitele õigel ajal teed.

6.3.16.3. Loomad teel või tee kõrval

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) tunda ära piirkondi, kus loomade teeilmumise oht on tavalisest suurem,
- 2) kohandada kiirust olukorraga ja teel või tee läheduses asuvate loomade puhul vajaduse korral seisma jääda.

6.3.16.4. Organiseeritud inimrühm

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ära tunda organiseeritud inimrühma,
- 2) sõita nii, et sellist inimrühma mitte katkestada või takistada.

6.3.16.5. Rike

Pärast koolitust peab õpilane oskama võtta kasutusele abinõusid, mis on vajalikud rikke tekkimisel. Oskama paigutada sõiduk tee kõrvale nii, et vältida ohtu või teiste liiklejate takistamist.

6.3.17. Tähelepanelikkus ja riskiteadlikkus

6.3.17.1. Tähelepanelikkus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) olla ettenägelik ja jälgida ümbrust nii, et oleks võimalik vältida ohuolukordi,
- 2) kavandada sõitu nii, et ootamatult ilmuvaid ohtusid oleks võimalik vältida ja ootamatult ilmuvatest takistustest saaks ohutult ümber põigata,
- 3) säilitada ülevaadet liiklusest ja sõidujoonest kõrvale kaldumata kontrollida liiklust tagapool,
- 4) anda keerulises liikluskeskkonnas ja rasketes nähtavustingimustes märguannet nii, et teised liiklejad seda paremini tajusid.

6.3.17.2. Liikluskorraldusvahendid ja reguleerija märguanded

Pärast koolitust peab õpilane oskama juhinduda:

- 1) liiklusmärkidest,
- 2) foorituledest,
- 3) reguleerija märguannetest,
- 4) teemärgistest,
- 5) ohutusseadmetest ristumisel raudtee või trammiteega,
- 6) teiste juhtide märguannetest ja sõidukitähistest,
- 7) muudest liiklusnõuetest.

6.3.17.3. Riskiteadlikkus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ohte ennetavalt sõita ja olla valmis reageerima, arvestades
 - teiste liiklejate vale käitumise võimalikkust,
 - ootamatuid ohte,

- oma kogemusi ja rutiini,
- kuidas olla nähtav,
- liiklusreegleid ja muid juhiseid,
- 2) valida ohutut pikivahet teiste jalgratturitega rühmas sõites,
- 3) sõita sujuvalt, arvestades
 - tee- ja ilmastikuolusid,
 - oma tervise seisundit.

6.3.17.4. Ohuolukorrad liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama avastada, ära tunda ja ette näha ohuolukordi:

- 1) tundes ära võimaliku riski märke,
- 2) tehes otsuseid ja teades, millal on vaja olla valmis pidurdama.

6.3.17.5. Hoiakud

Pärast koolitust peab õpilane oskama hinnata liiklusolukorda hindamisvõimet ja aidata ära hoida õnnetusi:

- 1) tehes koostööd teiste liiklejatega,
- 2) järgides reegleid ja juhiseid,
- 3) aru saades, et ta ise on liikluses veel kogenematu,
- 4) näidates üles kõrgendatud tähelepanu liikluses kogenematute ja vähekaitstud ning puuetega liiklejate suhtes;
- 5) arvestades seda, et ka kogenud liiklejad võivad käituda valesti.

6.4. Sõitmine erioludes

Praktilise sõiduõppe erioludes võib vastavate tingimuste puudumisel asendada teoreetilise õppega.

6.4.1. Sõitmine pimedal ajal ja halva nähtavuse korral

6.4.1.1. Käitumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida kiirust, arvestades piiratud nähtavust,
- 2) valida ohutut pikivahet eessõitja ning külgvahet vastutuliija ja teeserva suhtes,
- 3) hinnata nähtavustingimusi,
- 4) ennast liikluses märgatavaks teha.

6.4.1.2. Riskiteadlikkus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) teadma erilisi nõudeid, mis kaasnevad sõitmisega halva nähtavuse puhul,
- 2) oskama uurida olukorda halva nähtavuse tingimustes ning olema valmis reageerima teiste liiklejate valele käitumisele,
- 3) olema ettenägelik ja valmis reageerima ootamatult ilmuvatele ohtudele.

6.4.1.3. Sõidutaktika

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hinnata nähtavust teiste sõidukite kaug- ja lähitulede korral
 - märjal asfaldil,
 - kuival asfaldil,
- 2) hinnata kaugust tugevalt ja nõrgalt helkivatest esemetest liikumise kiirusest lähtuvalt;
- 3) hinnata ohte, mis kaasnevad sõiduga pimedal ajal.

6.4.2.2. Käitumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida sobivat kiirust ja õigesti käituma, arvestades
 - nähtavust,
 - tee laiust, suunda ja teekatte iseärasusi,
 - pimestumisohtu,
- 2) valida sobivat paiknemist teel, arvestades
 - vastutulevate sõidukite paiknemist,
 - takistusi, mida on raske märgata,
 - vähekaitstud liiklejaid,
 - eriti riski, et teel viibib jalakäijaid,
- 3) valida sobivat kohta peatumiseks.

6.4.2.3. Riskiteadlikkus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) teadma erilisi nõudmisi, mis kaasnevad sõiduga pimedas,
- 2) hindama õigesti nähtavust ja oskama ära kasutada teiste sõidukite tuledega valgustatud ala,
- 3) oskama olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele ohtudele, näiteks loomadele või vähekaitstud liiklejatele, kes ei ole teinud end pimedas nähtavaks.

6.4.3. Libe tee

6.4.3.1. Käitumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida õiget kiirust, arvestades
 - rataste ja tee haarduvust,
 - tee laiust ja suunda,
 - jalgratta või pisimopeedi rehve,
 - liiklusolusid,
- 2) valida oma sõidujoont, arvestades

- teisi sõidukeid,
- tee haarduvust;
- jääd,
- veega täidetud rööpaid,
- teel olevaid märgi puulehti jm.

6.4.3.2. Riskiteadlikkus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) teadma erinõudeid, mis kaasnevad sõiduga libedal teel,
- 2) olema ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele ohtudele (näiteks libedaga juhitavuse kaotanud sõidukitele jms).